

I S K Y R I U S

*pasakoja apie vietą, kur gimė Oliveris Tvistas,
ir jo gimimo aplinkybes*

Viename mieste, kurio dėl daugelio priežasčių bus išmin-tingiau neįvardinti ir kuriam aš nesuteiksiu pramanyto pa-vaadinimo, tarp kitų viešųjų pastatų yra vienas jau iš seno daugelyje didelių ir mažų miestų aptinkamas pastatas, bū-tent darbo namai; ir štai šiuose darbo namuose – man nėra reikalo vargintis minint, kuriuo metu ir kokią dieną, nes skaitytojui tai neturi jokios reikšmės, bent jau šiame įvykių raidos laikotarpy, – gimė mirtingasis, kurio vardas figū-ruoja šio skyriaus antraštėje.

Kai parapijos gydytojas padėjo jam įžengti į šį vargo ir skausmo pasaulį, ilgą laiką visi dar gerokai abejojo, ar kū-dikis iš viso gyvens tiek, kad gautų kokį nors vardą; tuo atveju tikriausiai šie užrašai niekad nebūtų pasirodę, o jei-ğu ir būtų pasirodę, tai, sutilpę į porą puslapių, būtų įgiję nepalyginamą vertę: tapę pavyzdžiu trumpiausios ir tik-šiausios biografijos, išlikusios bet kurio amžiaus ir krašto literatūroje.

Nors ir nesu linkęs tvirtinti, kad gimti darbo namuose yra tokia nepaprastai didelė ir pavydėtina laimė, kokia tik gali tekti žmogiškajai būtybei, vis dėlto noriu pasakyti, kad šiuo atveju Oliveriui Tvistui tai buvo geriausia, ko jis at-sitiktinai galėjo susilaukti. Mat buvo labai sunku priversti

Oliverį užsikrauti sau pareigą kvėpuoti, – tai varginanti procedūra, kurią įprotis padarė būtina, kad mes galėtume gyventi; kurį laiką jis žiopčiojo gulėdamas ant mažo vilnonio čiužinėlio, netolygiai balansuodamas tarp šio ir ano pasaulio ir kas kartą labiau svirdamas į pastarojo pusę. Jei tą trumpą valandėlę Oliverį būtų globojusios senelės, susijaudinusios tetulės, patyrusios slaugės ir didžiai išmintingi gydytojai, jį neišvengiamai ir neabejotinai būtų kaipmat numarinę.

Bet kadangi prie jo nebuvo nieko, tik sena vargšė moterėlė, truputį kauštelėjusi nuo per didelės porcijos alaus, ir parapijos gydytojas, šitokius darbus atliekantis pagal sutartį, tad Oliveris ir Gamta vieni išsprendė dvikovą. Visa baigėsi tuo, kad po kelių bandymų Oliveris atsikvėpė, nusičiaudėjo ir paskelbė darbo namų gyventojams, kad dar viena našta užgriuvo parapiją, tokiu skardžiu riksmu, kokio pagrįstai buvo galima laukti iš vyriškosios lyties kūdikio, ne daugiau kaip prieš tris minutes ir ketvirtį tegavusio šitą labai naudingą dovaną – balsą.

Vos tik Oliveris pateikė šį pirmą įrodymą, kad jo plaučiai veikia laisvai ir deramai, ant geležinės lovos sujudėjo iš skiaučių susiūtas apklotas, lėtai pakilo nuo priegalvio išblyškęs jaunos moters veidas ir silpnas balsas neaiškiai pratarė žodžius:

– Leiskite man pasižiūrėti į kūdikį ir mirti.

Gydytojas, sėdintis veidu į židinį, tai šildė, tai trynė sau delnus. Kai jauna moteris prabilo, jis atsistojo ir priėjęs prie galvūgalio daug švelniau, negu galima buvo iš jo laukti, tarė:

– O, jums dar negalima šnekėti apie mirtį!

– Dieve, pasigailėk nelaimingosios! – įsiterpė slaugė, skubiai kišdamasi į kišenę žalio stiklo butelį, iš kurio gardžiuodamasi ką tik siurbčiojo kambario kampe. – Dieve, pasigailėk nelaimingosios! Kai ji bus išgyvenusi tiek, kiek aš, sere, ir susilaukusi trylikos vaikų, ir kai visi, išskyrus du, bus mirę, – o ir tie glausis su ja darbo namuose, – tada ji geriau viską supras ir taip nesijaudins. Dieve, pasigailėk nelaimingosios! Tik pagalvokite, ką reiškia būti motina – pagimdyti tokį mažą, mielą padarėlį!

Matyt, toks raminimas būsimojame motinos laime nepadarė deramo įspūdžio. Ligonė papurtė galvą ir ištiesė ranką į vaiką.

Gydytojas padavė jai kūdikį. Ji aistringai prispaudė šaltas blyškias lūpas prie jo kaktutės, paglostė veidą, klaikiu žvilgsniu apsidairė, krūptelėjo, krito aukštiekninka ir... mirė. Jai trynė krūtinę, rankas ir smilkinius, bet širdis liovėsi plakusi. Jie kalbėjo kažką apie viltį ir paguodą, bet ji jau seniai nieko nebegirdėjo.

– Viskas baigta, misis Tingami, – pagaliau tarė gydytojas.

– Ak, vargšėlė! – pritarė slaugė, čiupdama žaliojo butelio kamštį, nukritusį ant pagalvės jai pasilenkus vaiko paimti. – Vargšėlė!

– Jūs, slauge, neskubėkite manęs kviesti, jei kūdikis verks, – tarė gydytojas palengvėle maudamasis pirštines. – Atrodo, jis *bus* neramus. Duokite jam skystos košelės, jeigu triukšmaus. – Jis užsidėjo skrybėlę ir eidamas durų link stabtelėjo prie lovos ir pridūrė: – Daili mergina... Iš kur ji?

– Vakar vakare ją čia atnešė, prižiūrėtojai liepus, – atsakė senė. – Rado gulinčią gatvėje. Jai, matyt, teko ilgai eiti, nes

batukai buvo visiškai nudrengti; bet iš kur ji atvyko ir kur ėjo, – niekas nežino.

Gydytojas pasilenkė virš mirusiosios ir pakėlė kairę jos ranką.

– Vis ta pati istorija, – tarė jis linguodamas galvą. – Be sutuoktuvinio žiedo, aišku... Na, labanakt!

Orusis medikas išėjo pietauti, o slaugė, dar kartą truktelėjusi iš žaliojo butelio, atsisėdo ant kėdutės priešais židiniį ir ėmė vystyti naujagimį.

Jaunasis Oliveris Tvistas buvo puikus pavyzdys, rodąs, kiek galios turi drabužis. Susuktas į apklotą, kuris iki šiol vienintelis jį dengė, jis galėjo būti tiek didiko, tiek elgetos sūnus, ir sunku būtų buvę iš šalies, kad ir labiausiai išma-ningam pašaliečiui, nuspręsti, kokia yra tikroji visuomeninė jo padėtis. Bet dabar, kai jį apsiautė senu, nuo dėvėjimo pageltusiu kartūno drabužėliu, jis buvo paženklintas ir pažymėtas etikete ir iš karto atsidūrė jam skirtoje vietoje: virto parapijos vaiku, darbo namų našlaičiu, pažemintu, alkstančiu skurdžiumi, kurį pasaulyje visi skaus ir skriaus, kurį visi niekins ir kurio niekas nepasigailės.

Oliveris garsiai klykė. Jeigu būtų žinojęs esąs našlaitis, paliktas parapijos seniūnų ir prižiūrėtojų gailestingajai globai, gal būtų rėkęs dar garsiau.

I I S K Y R I U S

*pasakoja, kaip Oliveris Twistas buvo auginamas,
auklėjamas ir maitinamas*

Kitus aštuonis ar dešimt mėnesių Oliveris buvo nuolatinų sukčiavimų bei apgavysčių auka. Jis buvo dirbtinai maitinamas. Apie alkaną našlaitį ir vargingą jo padėtį prieglaudos vadovybė viską smulkiai pranešė parapijos vadovybei. Parapijos vadovybė pagarbiai pasiteiravo prieglaudos vadovybės, ar nesą tuose darbo namuose kokios moteriškės, kurios būklė būtų tokia, kad ji galėtų suteikti Oliveriui Twistui reikiamą paguodą ir maistą. Prieglaudos vadovybė nuolankiai atsakė, kad tokios nesą. Tada parapijos vadovybė kilniaširdiškai ir humaniškai nusprendė, kad Oliverį reikia „atiduoti į fermą“, arba, kitaip sakant, išsiųsti į prieglaudos skyrių maždaug už trijų mylių, kur dvi ar trys dešimtys kitų kūdikių, susidūrusių su vargšų globos įstatymais, raičiojasi ištisą dieną ant grindų nejausdami valgio ir apdaro pertekliaus nepatogumų, būdami motiniškai globojami apysenės moters, priimančios šiuos nusikaltėlius ir gaunančios po septynis pensus su puse per savaitę už kiekvieną.

Septyni pensai su puse per savaitę – graži suma vaikui išlaikyti; gana daug galima nupirkti už septynis pensus su puse: jų visiškai pakanka jo skilviukui perkrauti ir virškinimui sutrikdyti. Pagyvenusi moteris buvo išmintinga

ir patyrusi, ji žinojo, kas naudinga vaikams. O dar geriau suprato, kas naudinga jai pačiai. Todėl didžiąją savaitinės pašalpos dalį pasilikdavo sau, o priaugančiai kartai teikė net mažesnę davinį už tą, kuris iš pradžių buvo jiems skirtas. Kitais žodžiais tariant, giliausioje gelmėje ji rado dar gilesnę vietą ir įrodė esanti labai žymi filosofė eksperimentuotoja.

Visi žino istoriją kito eksperimentinės filosofijos atstovo, kuris sugalvojo nepaprastą teoriją, kad arklys gali gyventi neėdęs, ir taip gerai ją įrodė, jog sumažino arklio dienos davinį iki vieno šiaudo; tikriausiai būtų pavertęs jį nenustygstančiu karštakrauju ristūnu ir visai jo nešerdamas, jei šis nebūtų nustipęs likus parai, iki gaus pirmą gryno oro davinį. Eksperimentinės filosofijos nelaimė, ir tos moters, kurios rūpestingai globai buvo atiduotas Oliveris Twistas, sistemos rezultatai būdavo panašūs; mat kaip tik tuo metu, kai vaikas įgusdavo palaikyti gyvybę kuo mažiausiu prasčiausio valgio daviniu, kaip tyčia – aštuoniais su puse atveju iš dešimties – jis arba susirgdavo iš bado ir šalčio, arba dėl nepriežiūros įkrisdavo į ugnį, arba šiaip netyčia uždusdavo. Bet kuriuo minėtu atveju nelaimingas mažas padarėlis paprastai nukeliaudavo į kitą pasaulį ir ten susitikdavo su tėvais, kurių nepažino gyvendamas šiame.

Kartais, kai pasitaikydavo koks nors griežtesnis negu paprastai tardymas dėl parapijos vaiko, kurį, vos valandėlei paliktą be priežiūros, žiūrėk, ėmė ir primygo užgriuvusi lova arba kurį netyčia mirtinai nuplikino skalbinius skalbiant, – tačiau toks įvykis būdavo labai retas, nes apskritai „fermoje“ beveik niekad nebuvo skalbiama, – prisiekusieji išigeisdavo pateikti keblių klausimų, o maištingi parapijiečiai

išdrįsdavo parašyti skundą. Bet gydytojo parodymai ir bidlio* paliudijimas tučtuojau užkirsdavo kelią šiai įžūlybei: pirmasis visada atlikdavo skrodimą ir nieko viduje nerasdavo, – tai iš tikrųjų buvo įtikėtina, – o antrasis kiekvieną kartą priešai patvirtindavo visa, ko tik parapijos vadovybė pageidaudavo, – tai buvo tikrai pasiaukojama. Be to, tarybos nariai nuolatos lankė „fermą“ ir visada dieną prieš tai atsiųsdavo bidlį pranešti, kad jie atvyksią. Kai *jie* pasirodydavo, vaikai būdavo dailūs ir švariai aprengti, – o ko gi daugiau benorėti!

Negalima buvo laukti, kad ši „atidavimo į fermą“ sistema būtų teikusi kokį neįprastą ir gausų derlių. Devynerių metų Oliveris Tvistas buvo išbalęs, smulkus berniukas, truputį per mažo ūgio ir, be abejonės, labai liesas. Tačiau gamta ar paveldėjimas įdiegė Oliverio krūtinėje gana veržlią dvasią. Dėl skurdaus prieglaudos davinio ji turėjo daug erdvės plėstis, ir galbūt tik ši aplinkybė padėjo, kad jis iš viso sulaukė dienos, kai jam sukako devyneri metai.

Šiaip ar taip, bet tai buvo jo devynerių metų gimtadienis, ir jis šventė jį anglių rūsyje rinktinėje draugijoje su dviem kitais jaunais džentelmenais, kurie, gavę kartu su juo geros pylos, buvo užrakinti už tai, kad įžūliai išdrįso pareikšti esą alkani. Staiga misis Men, garbioji namų šeimininkė, apstulbo, netikėtai pamačiusi misterį Bamblį, parapijos bidlį, bandantį atidaryti sodo vartelius.

– Viešpatie maloningas! Ar tai jūs, misteris Bamblis? – sušuko misis Men, iškišusi galvą pro langą, puikiai apsimesdama be galo nudžiugusi. – Siuzana, tučtuojau nuveskit

---

* Žemesnysis parapijos pareigūnas.

Oliverį ir tuos du vaikėzus į viršų ir nuprauskit juos! Dieve mano! Kaip aš džiaugiuosi, misteris Bamblis, jus matydama!

Beje, misteris Bamblis buvo stambus ir irzlus žmogus; užuot maloniai atsakęs į nuoširdų pasveikinimą, jis piktai pakratė vartelius, o paskui paspyrė juos taip smarkiai, kaip galėjo paspirti vien tik bidlio koja.

– Dieve, tik pagalvokit! – tarė išbėgdama misis Men (nes tuos tris berniukus tuo metu spėta pergabenti). – Tik pamanykit! Kaip aš galėjau pamiršti, kad vartai iš vidaus užsklesti! Vis per tuos mielus vaikučius! Įeikite, sere, prašom įeiti, misteris Bamblis, meldžiu įeikite, sere...

Nors šį kvietimą ji palydėjo reveransu, galinčiu suminkštinti net parapijos seniūno širdį, tai nė kiek nenuramino bidlio.

– Ar jūs manote, misis Men, kad tai pagarbus ir tinkamas elgesys? – paklausė misteris Bamblis spausdamas rankoje lazda. – Parapijos pareigūnai, atvykę čia parapijos reikalais dėl parapijos našlaičių, turi laukti prie jūsų sodo vartų. Ar jums žinoma, misis Men, kad jūs esate, taip sakant, parapijos samdoma ir gaunate algą?

– Patikėkit, misteris Bamblis, aš tik buvau nuėjusi pasakyti keliems mieliems vaikučiams, kurie jus taip myli, kad jūs atvykote, – labai nuolankiai atsakė misis Men.

Misteris Bamblis buvo labai geros nuomonės apie savo iškalbą ir savo vertę. Pirmąją jis parodė, o pastarąją patvirtino. Ir nusiramino.

– Gerai, gerai, misis Men, – atsakė jis švelnesniu balsu, – gali būti ir taip, kaip jūs sakote; gali būti. Veskite mane į vidų, misis Men: aš ateinu su reikalu ir turiu kai ką pasakyti.

Misis Men įvedė bidlį į mažą kambarėlį, grįstą plytomis; pastatė jam kėdę ir įsiteikdama padėjo prieš jį ant stalo jo trikampę skrybėlę ir lazdą. Misteris Bamblis nusišluostė kaktą, suprakaitavusią nuo pasivaikščiojimo, patenkintas žvilgtelėjo į trikampę ir nusišypsojo. Taip, jis nusišypsojo. Juk bidliai taip pat žmonės: ir misteris Bamblis nusišypsojo.

– Prašom neužsigauti dėl to, ką dabar pasakysiu, – pradėjo misis Men su įteikliu meilumu. – Jūs atlikote ilgą kelionę, kitaip, žinote, aš to neminėčiau. Gal išgersite lašelį ko nors, misteri Bambli?

– Nė lašo! Nė lašo! – gynėsi misteris Bamblis mostelėjęs dešine ranka oriai, bet meiliai.

– Manau, išgersite, – tarė misis Men pastebėjusi atsisakymo toną ir jį palydėjusį mostą. – Tik vieną lašelį, su trupučiu šalto vandens ir cukraus gabalėliu.

Misteris Bamblis kostelėjo.

– Na, tik vieną lašelį, – įkalbinėjo misis Men.

– Ko būtent lašelį? – pasiteiravo bidlis.

– To, ką esu įpareigota laikyti namuose ir duoti mieliems vaikučiams, kai jie sunegaluoja. Defio* eliksyro, misteri Bambli, – atsakė misis Men atidarydama bufetą; ji paėmė butelį ir stiklelį. – Tai džinas. Aš neapgaudinėsiu jūsų, misteri Bambli. Tai džinas.

– Ar jūs duodate vaikams Defio eliksyro, misis Men? – pasiteiravo Bamblis sekdamas akimis įdomų maišymo procesą.

---

* Mikstūra vaikams. Vėliau – džino rūšis.

– Ak, telaimina juos Viešpats, duodu, nors ir brangiai kainuoja, – atsakė auklė. – Žinote, aš negaliu žiūrėti, kaip jie, man matant, kenčia.

– Taip, – pritariamai pasakė misteris Bamblis, – taip, jūs negalit neatjausti. Jūs humaniška moteris, misis Men. (Tuo metu ji pastatė ant stalo stiklelį.) Aš pasistengsiu pirma proga paminėti tai parapijos taryboje, misis Men. (Jis prisitraukė stiklelį arčiau.) Jūs jautri kaip motina, misis Men. (Jis atskiedė džiną vandeniu.) Aš... mielai geriu į jūsų sveikata, misis Men. (Ir jis ištuštino pusę stiklelio.)

– O dabar pakalbėsime apie reikalą, – tarė bidlis išsitraukdamas iš kišenės knygutę odiniais viršeliais. – Vaikui, kuris buvo greitomis pakrikštytas Oliveriu Tvistu, šiandien sukako devyneri metai.

– Telaimina jį Viešpats! – įsiterpė misis Men šluostydama kairiąją akį prijuostės kampu.

– Nors parapija pažadėjo dešimt svarų sterlingų atlyginimo, o paskui dar padidino jį iki dvidešimties svarų, nors ir dėjo nepaprastas, sakyčiau, antgamtiškas pastangas, – kalbėjo toliau Bamblis, – mes jokia būdu negalėjome sužinoti, kas jo tėvas, kur gyveno jo motina, kokia jos pavardė ir kuo ji vertėsi.

Misis Men nustebusi kilstelėjo rankas, paskui, truputį pagalvojusi, pridūrė:

– Bet kaipgi tada jis galėjo gauti pavardę?

Bidlis labai išdidžiai pasitempė ir tarė:

– Ją sugalvojau aš.

– Jūs, misteris Bamblis?

– Aš, misis Men. Mes pavadiname mūsų auklėtinius alfabetine tvarka. Paskutiniam buvo tekus raidė S: aš jį

pavadinau Svabliu. Po to eina raidė T, tad aš jį pavadinsiu Tvistu. Dar kitas bus Unvinas, o po jo Vilkinsas. Aš turiu paruošęs pavardes iki alfabeto pabaigos ir kai pasieksime raidę Z, vėl pradėsiu nuo pradžios.

– O, jūs turite tikrų rašytojo gabumą, sere! – sušuko misis Men.

– Taip, taip, – atsakė bidlis, matyt, patenkintas komplimentu, – gal ir galėčiau juo būti, misis Men, tikriausiai galėčiau. – Jis baigė džiną su vandeniu ir pridūrė: – Kadangi Oliveris dabar jau per didelis čia pasilikti, taryba nusprendė gražinti jį į darbo namus. Aš pats atėjau jo pasiimti. Todėl tuoj pat man jį pristatykit.

– Tučtuojau atvesiu, – tarė misis Men išeidama iš kambario.

Oliveriui ką tik buvo nugramdę – kiek įmanoma atmazgoti vienu sykiu – viršutinį purvo kiautą, dengiantį veidą bei rankas, ir malonioji globėja įvedė jį į kambarį.

– Oliveri, nusilenk džentelmeniui, – tarė misis Men.

Oliveris nusilenkė lygiai bidliui, sėdinčiam ant kėdės, lygiai trikampei skrybėlei ant stalo.

– Ar eisi su manim, Oliveri? – didingai paklausė Bamblis.

Oliveris jau buvo besakęs, kad mielai eisiąs su bet kuo, tačiau pakėlęs akis išvydo, kaip į jį žvelgia misis Men, stovinti už bidlio kėdės ir rūsčiu veidu grasinanti jam kumščiu. Užuomina jis suprato iš karto, nes šis kumštis taip dažnai palikdavo žymes jo kūne, kad buvo itin gyvas atmintyje.

– Ar *ji* eis su manim? – pasiteiravo vargšas Oliveris.

– Ne, *ji* negali, – atsakė misteris Bamblis. – Bet retkarčiais atvyks tavęs aplankyti.

Berniuko tai nepaguodė. Nors jis buvo mažas, bet turėjo pakankamai nuovokos parodyti, kad jam labai gaila išeiti. Jam nesunku buvo apsiašaroti. Alkis ir neseniai iškentėti smūgiai labai padeda, kai norima verkti, ir Oliveris labai natūraliai pravirko. Misis Men jį tūkstantį sykių apkabino ir – to Oliveriui daug labiau trūko – davė gabalą duonos su sviestu, kad jis neatrodytų per daug alkanas nuvykęs į prieglaudą.

Su riekute duonos rankoje ir maža ruda parapijos našlaičio kepurėle ant galvos Oliveris, misterio Bamblio vedamas, išėjo iš nelemtos fermos, kurioje malonus žodis ar žvilgsnis niekada nebūtų nušvietęs niūrių jo vaikystės metų. Ir vis dėlto, kai tik užsidarė kiemo varteliai, jis, vaikiškos širdgėlos prislėgtas, pravirko. Nors ir labai suvargę buvo mažieji jo nelaimės draugai, kuriuos jis paliko, jie buvo vieninteliai bičiuliai, kuriuos jis iš viso pažino: ir vienatvės jausmas pirmą kartą suspaudė vaiko širdelę.

Misteris Bamblis žengė plačiais žingsniais; mažasis Oliveris, tvirtai įsikibęs į rankogalį paausiuotais apvaisais, ristele bėgo šalia: kas ketvirtį mylios jis vis klausė, ar jiems „dar toli“. Į šiuos klausimus misteris Bamblis atsakinėjo labai trumpai ir piktai, nes laikinas gailestingumas, kurį džinas su vandeniu sužadina kai kurių žmonių krūtinėje, šiuo metu jau buvo išgaravęs ir jis vėl buvo tiktai bidlis.

Ketvirtį valandos teišbuvus Oliveriui tarp prieglaudos sienų ir vos baigus naikinti antrąją duonos riekę, misteris Bamblis, prieš tai palikęs jį kažkokios senos moters globai, grįžo ir pasakė, kad dabar vyksta tarybos posėdis ir jis turėsias jai prisistatyti. Neturėdamas aiškaus supratimo, kas yra toji taryba, Oliveris gana nustebo, tai išgirdęs, ir neži-

nojo, ar jam verkti, ar juoktis. Tačiau laiko apsigalvoti nebuvo, nes misteris Bamblis stuktelėjo jam lazda per galvą, kad jis atitoktų, dar sykį – per nugarą, kad būtų gyvesnis, ir įsakęs sekti paskui nusivedė į didelį išbaltintą kambarį, kur aplink stalą sėdėjo aštuoni ar dešimt storų džentelmenų. Gale stalo, aukščiausiam kėdsle, kūpsojo nepaprastai storas džentelmenas, labai apvaliu, raudonu veidu.

– Nusilenk tarybai, – įsakė Bamblis.

Oliveris nubraukė kelias dar neišdžiūvusias ašaras ir nesuprasdamas, kas ta taryba, o matydamas vien stalą, laimei, ėmė ir nusilenkė jam.

– Kokia tavo pavardė, berniuk? – paklausė džentelmenas, sėdintis aukštajame kėdsle.

Oliveris išsigando pamatęs tokią daugybę džentelmenų ir ėmė drebėti; bidlis dar sykį niuktelėjo jį iš užpakalio ir privertė pravirkti. Dėl šių dviejų priežasčių jis atsakė labai tyliai ir netvirtu balsu, ir džentelmenas balta liemene jam pareiškė, kad jis kvailas. Tai buvo nuostabiai gera priemonė jo nuotaikai pakelti ir visiškai jam nuraminti.

– Berniuk! – tarė džentelmenas aukštajame kėdsle. – Manau, tu žinai, jog esi našlaitis?

– Ką tai reiškia, sere? – pasiteiravo vargšas Oliveris.

– Berniukas kvailas. Aš taip ir maniau, – tarė džentelmenas balta liemene.

– Nutilkite! – tarė džentelmenas, kuris prašneko pirmas. – Tu žinai, kad neturi nei tėvo, nei motinos ir kad esi užaugintas parapijos lėšomis?

– Taip, sere, – atsakė Oliveris ir gailiai pravirko.

– Ko tu verkti? – paklausė džentelmenas balta liemene. Iš tiesų buvo labai keista – *ko gi* tas berniukas galėjo verkti?

– Tikiuosi, tu kas vakarą kalbi poterius, – tarė kitas džentelmenas rūsčiu balsu, – ir, kaip dera krikščioniui, meldiesi už tuos, kurie tave maitina ir rūpinasi tavimi.

– Taip, sere, – mikčiodamas atsakė berniukas.

Džentelmenas, kuris kalbėjo paskutinis, visai nesąmoningai pasakė tiesą. Iš tikrųjų Oliveris *būtų buvęs* krikščionis, ir net nuostabiai puikus krikščionis, jei būtų meldęsis už žmones, kurie jį maitino ir rūpinosi juo. Bet jis nesimeldė, nes niekas jo neišmokė.

– Gerai! Tave čia atvedė tam, kad išauklėtų ir išmokytų naudingo amato, – tarė raudonveidis džentelmenas, sėdintis aukštajame krėsele.

– Ryt šeštą valandą ryto pradėsi valyti kanapes, – pridūrė niūrusis žmogus balta liemene.

Atsidėkodamas už šias dvi malones, glūdinčias nesudėtingame kanapių valymo darbe, Oliveris, bidlio liepiamas, žemai nusilenkė ir greitai buvo išvestas į didelį kambarį, kur kietoje, šiurkščioje lovoje kūkčiojo tol, kol užmigo. Koks puikus švelniųjų Anglijos įstatymų pavyzdys! Jie leidžia vargdieniams užmigti!

Vargšas Oliveris! Jis miegojo, nugrimzdęs laimingon užmarštin, nejausdamas, kas darosi aplink; jis nė negalvojo, kad tą dieną taryba padarė sprendimą, kuris turės didžiausią reikšmę visai jo ateičiai. Bet jie nusprendė. O sprendimas buvo toks:

Šios tarybos nariai buvo labai išmintingi, išvalgūs filosofai; ir kai jie pagaliau atkreipė dėmesį į darbo namus, pamatė, ko paprastieji mirtingieji niekadoms nebūtų pastebėję, – kad vargšams patinka šie namai! Tai buvo nuolatinė neturtingųjų klasių viešų malonumų vieta; užėigos namai,

kur nereikėjo mokėti; ištisus metus visuomenės lėšomis buvo duodami pusryčiai, pietūs, arbata ir vakarienė; tai buvo tikras iš kalkių ir plytų pastatytas rojus, kur visada žaidžiama ir niekada nedirbama. „Aha! – giliamintiškai pareiškė taryba. – Kaip tik mes ir turime padaryti ten tvarką; tučtuojau padarysime tam galą.“ Ir jie paskelbė taisykles, pagal kurias vargšai galėjo pasirinkti (taryba nieko nevertė, ne, iš tikrųjų nevertė): arba pamažu mirti badu darbo namuose, arba greitai mirti už jų sienų.

Šiuo tikslu taryba pasirašė sutartį su vandentiekio vadybe, kad ji tiektų neribotą kiekį vandens, o su javų pirkliu susitarė, kad šis tiektų nedidelį kiekį avižinių miltų, ir nusprendė tris kartus per dieną duoti skystos košės, po vieną svogūnėlį du kartus per savaitę ir pusę bandutės sekmdienį. Jie paskelbė dar daug kitų išmintingų ir humaniškų potvarkių, taikomų moterims, tačiau jų nėra reikalo kartoti; jie maloniai sutiko duoti skyrybas vedusiems beturčiams, nes tie procesai teisininkų asociacijoje brangiai kainuodavo, ir, užuot vertę vyrą savo darbu išlaikyti šeimą, kaip iki šiol buvo reikalaujama, jie jį atskirdavo nuo šeimos ir padarydavo viengungiu! Sunku pasakyti, kiek būtų atsiradę įvairių luomų pašalpos prašytojų, norinčių pasinaudoti paskutiniaisiais dviem punktais, jei toji pašalpa nebūtų buvusi siejama su darbo namais; bet taryboje sėdėjo išvalgūs vyrai ir numatė tuos sunkumus. Ši geradarybė buvo neatskirama nuo darbo namų ir košės, o tai atbaidydavo žmones.

Pirmuosius šešis mėnesius nuo tada, kai Oliveris Twistas buvo čia perkeltas, sistema veikė pilnu tempu. Iš pradžių ji gana daug kaštavo, nes pagausėjo laidotojo sąskaitos ir nuolat tekdavo persiūti visų vargetų drabužius, laisvai

karančius ant sulysusių, išsekusių kūnų, vos kelias savaites pasimaitinus ta koše. Tad prieglaudos gyventojų skaičius sumenko ne mažiau, kaip ir patys vargdieniai, o taryba džiūgavo.

Kambarys, kuriame maitindavo berniukus, buvo didelė mūrinė patalpa; viename gale stovėjo katilas, iš kurio ūkvedys, pasirišęs prijuostę, vienos ar kelių moterų padedamas, pilstydavo valgio metu košę. Kiekvienas berniukas gaudavo šio puikaus patiekalo tik po vieną dubenėlį, ir gal tik didžiųjų iškilmių dienomis jiems dar pridėdavo po dvi uncijas su ketvirčiu duonos. Dubenėlių niekada nereikėdavo plauti. Berniukai juos gramdydavo tol, kol šie pradėdavo blizgėti, o užbaigę šią operaciją, – tai niekad neužtrukdavo ilgai, nes šaukštai buvo beveik tokio pat dydžio kaip dubenėliai, – sėdėdavo spoksodami į katilą tokiomis godžiomis akimis, lyg būtų norėję praryti tas plytas, į kurias jis buvo įmūrytas, ir tuo pat metu labai stropiai laižydavo piršteliu tikėdamiesi rasti ant jų prilipusių košės kruopelių. Berniukai turėjo gerą apetitą. Oliveris Tvistas ir jo draugai tris mėnesius kentėjo pamažu merdėdami iš alkio; išbadėję jie pagaliau pasidarė tokie godūs ir paklaidę, jog vienas berniukas, pagal savo amžių pernelyg ištįsęs ir nepratęs prie tokių dalykų (mat jo tėvas kadaise turėjo valgyklėlę), neaiškiai užsiminė draugams, kad jei jis negausiąs antro dubenėlio per dieną, tai kurią naktį galys suvalgyti šalia gulintį jaunesnį ir silpnesnį berniuką. Jo akys buvo paklaikusios, išalkusios, ir berniukai juo patikėjo. Jie susirinkę pasitarė: buvo mesti burtai, kuriam po vakariinės teks eiti pas ūkvedį ir paprašyti daugiau košės; burtas teko Oliveriui Tvistui.

Atėjo vakaras; berniukai susėdo į savo vietas. Ūkvedys virėjo uniforma atsistojo prie katilo; jo padėjėjos, dirbančios šiuose namuose, išsirikiavo užpakalyje; košę išdalinus, prieš menką valgį buvo sukalbėta ilga malda. Košė kaipmat dingo; berniukai šnabždėjosi tarpusavy ir mirkčiojo Oliveriui, o arčiau sėdintieji kumščiojo jį. Mažąjį Oliverį alkis išvedė iš kantrybės, o vargas suteikė drąsos. Jis atsikėlė nuo stalo ir nešdamasis dubenėlį bei šaukštą rankoje priėjo prie ūkvedžio, truputį nerimaudamas ir drebėdamas dėl savo narsybės, ir tarė:

– Atleiskite, sere, aš noriu dar truputėlio košės.

Ūkvedys buvo drūtas, sveikas vyras, tačiau baisiai išblyško. Keletą sekundžių apstulbęs jis žiūrėjo į mažą maištininką, o paskui, ieškodamas atramos, atsišliejo į katilą; padėjėjos nutirpo iš nuostabos, o berniukai iš baimės.

– Ką? – silpnu balsu pagaliau tarė ūkvedys.

– Atleiskite, sere, – atsakė Oliveris, – aš noriu dar truputėlio.

Ūkvedys šėrė Oliveriui samčiu per galvą, stipriai suspaudė jį rankomis ir visa gerkle ėmė šaukti bidlį.

Taryba iškilmingai posėdžiavo, kai misteris Bamblis labai susijaudinęs įbėgo į kambarį ir kreipdamasis į džentelmeną, sėdintį aukštajame krėsele, tarė:

– Misteri Limbkinsai, prašom atleisti! Oliveris Tvistas paprašė dar košės!

Kilo visuotinis sąmyšis. Siaubas pasirodė visų veiduose.

– *Dar košės!* – tarė misteris Limbkinsas. – Nusiraminkite, Bamblis, ir atsakykite man aiškiai. Jei aš gerai suprantu, jis paprašė daugiau jau suvalgęs vakarienę, duodamą pagal paskirtą davinį?

– Taip, sere, – atsakė Bamblis.

– Šis berniukas kada nors atsidurs kartuvėse, – tarė džentelmenas balta liemene. – Aš žinau, kad šis berniukas atsidurs kartuvėse.

Niekas nepaneigė pranašiškos džentelmeno nuomonės. Prasidėjo gyvas pasitarimas. Buvo įsakyta Oliverį tučtuojau uždaryti į tamsiąją, o kitą rytą prie vartų buvo pakabinas skelbimas, siūlęs penkis svarus sterlingų atlyginimo kiekvienam, kuris panorės išvaduoti parapiją nuo Oliverio Tvisto.

Kitaip sakant, penki svarai ir Oliveris Tvistas buvo siūlo mi bet kuriam vyrui ar moteriai, kuriems reikalingas mokinyš amatui, prekybai ar šiaip verslui.

– Kaip gyvas niekada nebuvo kuo nors labiau įsitikinęs, – tarė džentelmenas balta liemene, kai kitą rytą pasibeldęs į vartus, perskaitė skelbimą, – kaip gyvas niekada nebuvo kuo nors labiau įsitikinęs, kaip tuo, kad šis berniukas kada nors atsidurs kartuvėse.

Kadangi vėliau ketinu parodyti, ar džentelmenas balta liemene įspėjo, ar ne, tikriausiai pakenkčiau šio pasakojimo įdomumui (tikiuosi, kad jis toks yra), drįsdamas dabar užsiminti, ar Oliverio Tvisto gyvenimas susilauks šios nelėmtos pabaigos, ar ne.